

Лукашова Єлизавета Валентинівна
*аспірантка кафедри публічної політики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*
Lukashova Yelyzaveta
*Postgraduate of the Department of Public Policy
Taras Shevchenko National University of Kyiv*
ORCID: 0000-0001-7841-9694

DOI: 10.25313/2617-572X-2023-9-8291

ПРОБЛЕМИ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯН, ВЛАДИ ТА БІЗНЕС-СТРУКТУР У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF INTERSECTORAL INTERACTION BETWEEN CITIZENS, GOVERNMENTS AND BUSINESS STRUCTURES IN THE CONTEXT OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Анотація. Вступ. У статті розглядається питання важливості формування сприятливих умов, необхідних для створення розвитку повноцінного демократичного громадянського суспільства. Важливу роль у процесі розвитку громадянського суспільства відіграє взаємний зв'язок влади, громадян та бізнес-структур, що є невід'ємним елементом розвитку успішної держави.

В умовах суттєвих змін перед громадянським суспільством постають певні завдання. Перше з них – це вдосконалення державного управління, приведення його у відповідність із світовими тенденціями у сфері управління та передовим досвідом країн Європейського співтовариства. Друге завдання полягає в формуванні громадянського суспільства, оскільки недостатній рівень його розвитку в Україні гальмує динаміку демократичних змін та досягнення для громадян відповідного рівня життя, що характерний для країн Європи.

Мета. Виявлення основних проблем міжсекторальної взаємодії громадян, влади та бізнес-структур, в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні та пошук шляхів удосконалення цієї взаємодії в умовах створення та розвитку сучасної демократичної держави.

Матеріали і методи. В статті сформовані ряд методів, а саме основу дослідження сформував огляд наукових джерел та аналіз емпіричного дослідження та статистичний аналіз. На основі проведеного дослідження щодо основних викликів та можливостей у взаємодії громадян, влади та бізнесу в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні. Результати будуть корисні для розробки стратегій поліпшення цієї взаємодії та стимулювання розвитку громадянського суспільства в країні.

Результати. Враховуючи всезростаючу складність взаємовідносин суспільства, держави і бізнесу, підходи до побудови працездатного механізму їх взаємодії необхідно шукати на основі створення конгруентної системи інтересів всіх трьох суб'єктів взаємодії, реалізуючи при цьому принципи їх взаємної соціальної відповідальності. Рішення цієї проблеми можливе тільки на основі фундаментальних принципів системного підходу до управління складними соціально-економічними системами. При цьому слід виходити з позиції, що в триаді «суспільство-держава-бізнес» чільну роль грає суспільство, як складна соціальна система, основним елементом якої є люди з безліччю їх зв'язків, відносин і взаємодій. Важливою підсистемою суспільства є держава, як його спосіб організації, як керуюча підсистема суспільства. Як суб'єкт управління держава реалізує свої повноваження через законодавчі, виконавчі та судові органи. Бізнес же є осередком, підсистемою суспільства, яка здійснює виробництво різноманітних товарів, продуктів і послуг, необхідних для нормального сталого розвитку суспільства та задоволення різноманітних потреб усіх його членів.

Беручи до уваги, що держава та бізнес є складовими складної соціально-економічної системи, важливо зазначити, що здійснення розумних компромісів між ними можливе лише тоді, коли активно враховуються загальні цілі та інтереси цієї системи. Найбільш ефективні узгодження ґрунтуються на визнанні пріоритетів цілей, які відображають інтереси бізнесу, держави та суспільства на засадах компромісу.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на проблемах міжсекторальної взаємодії громадян, влади та бізнес-структур в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні відкриває широкий спектр перспективних напрямків для подальших наукових досліджень та практичних заходів. Аналіз та оптимізація правового регулювання міжсекторальної взаємодії для забезпечення прозорості, ефективності та захисту інтересів усіх сторін. Дослідження в цих напрямках може значно вдосконалити розуміння та сприяти розвитку міжсекторальної взаємодії в Україні, сприяючи формуванню більш стійкого та динамічного громадянського суспільства.

Ключові слова: держава, міжсекторальна взаємодія, влада, громадянське суспільство, громадяни, некомерційні/неурядові організації, бізнес-структури.

Summary. Introduction. The article examines the importance of creating favorable conditions, which are most important for the development of a full-fledged democratic public society. An important role in the process of development of civil society is played by the mutual connection of the authorities, citizens and business structures, which is an integral element of the development of a successful state.

In conditions of significant changes, civil society faces certain tasks. The first of them is the improvement of public administration, bringing it into line with global trends in the field of administration and the best experience of the countries of the European Community. The second task consists in the formation of civil society, since the insufficient level of its development in Ukraine inhibits the dynamics of democratic changes and the achievement of the appropriate standard of living for citizens, which is characteristic of European countries.

Purpose. Identification of the main problems of cross-sectoral interaction of citizens, authorities and business structures in the context of the development of civil society in Ukraine and the search for ways to improve this interaction in the conditions of the creation and development of a modern democratic state.

Materials and methods. A number of methods are formed in the article, namely, the basis of the research was formed by the review of scientific sources and the analysis of empirical research and statistical analysis. Based on the conducted research on the main challenges and opportunities in the interaction of citizens, authorities and business in the context of the development of civil society in Ukraine. The results will be useful for developing strategies to improve this interaction and stimulate the development of civil society in the country.

Results. Taking into account the ever-increasing complexity of relations between society, the state and business, approaches to building a workable mechanism of their interaction must be sought on the basis of creating a congruent system of interests of all three subjects of interaction, while implementing the principles of their mutual social responsibility. The solution to this problem is possible only on the basis of the fundamental principles of the systemic approach to the management of complex socio-economic systems. At the same time, one should proceed from the position that in the triad «society-state-business» the leading role is played by society, as a complex social system, the main element of which is people with their many connections, relations and interactions. An important subsystem of society is the state, as its method of organization, as the governing subsystem of society. As a subject of management, the state exercises its powers through legislative, executive and judicial bodies. Business is a cell, a subsystem of society, which produces various goods, products and services necessary for the normal, sustainable development of society and the satisfaction of various needs of all its members.

Taking into account that the state and business are components of a complex socio-economic system, it is important to note that reasonable compromises between them are possible only when the common goals and interests of this system are actively taken into account. The most effective agreements are based on the recognition of the priorities of goals that reflect the interests of business, the state and society on the basis of a compromise.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on the problems of intersectoral interaction of citizens, authorities and business structures in the context of the development of civil society in Ukraine, which opens up a wide range of promising directions for further scientific research and practical measures. Analysis and optimization of legal regulation of intersectoral interaction to ensure transparency, efficiency and protecting the interests of all parties. Research in these directions can significantly improve understanding and contribute to the development of intersectoral interaction in Ukraine, contributing to the formation of a more sustainable and dynamic civil society.

Key words: state, intersectoral interaction, government, civil society, citizens, non-commercial/non-governmental organizations, business structures.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку України постає питання щодо формування сприятливих умов, необхідних для

створення розвитку повноцінного демократичного громадянського суспільства. Важливу роль у процесі розвитку громадянського суспільства відіграє взаємний зв'язок влади, громадян та бізнес-структур,

що є невід'ємним елементом розвитку успішної держави.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Окремі питання проблематики міжсекторальної взаємодії громадян, влади та бізнес-структур, в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні знайшли своє відображення у працях вчених у галузі наук з державного управління: Т.І. Артёмова, В.М. Гейця, А.І. Даниленка, Е.М. Лібанової, А.А. Гриценка, О.В. Макарової, М.О. Кизима, І.Ю. Єгорова, І.В. Одотюка, Л.О. Соколік, В.Є. Слюсаренко.

Мета статті. Виявлення основних проблем міжсекторальної взаємодії громадян, влади та бізнес-структур, в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні та пошук шляхів удосконалення цієї взаємодії в умовах створення та розвитку сучасної демократичної держави.

Матеріали і методи. В статті сформовані ряд методів, а саме основу дослідження сформував огляд наукових джерел та аналіз емпіричного дослідження та статистичний аналіз. На основі проведеного дослідження щодо основних викликів та можливостей у взаємодії громадян, влади та бізнесу в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні. Результати будуть корисні для розробки стратегій поліпшення цієї взаємодії та стимулювання розвитку громадянського суспільства в країні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні Україна потребує принципово нової система взаємодії громадян, влади, бізнесу та інститутів громадянського суспільства, заснованої на партнерських взаємовідносинах, яка є необхідною умовою вироблення узгоджених управлінських рішень щодо розв'язання суспільних проблем. Міжсекторальні партнерські відносини і цілеспрямоване об'єднання ресурсів значною мірою розширюють простір варіантів вирішення соціальних, економічних, освітніх, культурних проблем суспільства. У той же час значні вигоди від такої взаємодії отримує не тільки суспільство, але і всі суб'єкти, залучені до розробки і реалізації проектів.

Для державного сектора вибудовування партнерських відносин веде не тільки до позбавлення від частини соціальних зобов'язань, але і до посилення легітимності через спільну розробку і імплементацію елементів публічної політики в різних сферах [15; 16].

Некомерційні організації отримують додаткові ресурси для реалізації статутних цілей, стають більш в пізнаваними громадськістю та виходять на нові цільові групи.

Бізнес проявляє себе соціально відповідальним гравцем, що приносить йому більше суспільне визнання, яке потенційно веде до збільшення вартості бренду, робить його більш привабливим для покупця і партнерів.

Однак, якщо для зарубіжних країн з розвиненим громадянським суспільством дана система є усталеним і природним явищем, то в нашій державі існує безліч перешкод на шляху розвитку цієї структури. Не викликає сумніву той факт, що вирішення суспільних проблем є можливим тільки за умови інтеграції зусиль влади, бізнесу та некомерційних/неурядових організацій. Однак реально поки що цей трикутник розпадається на взаємодії: НКО — бізнес, влада — НКО і влада — бізнес [1, с. 5].

Необхідно відзначити, що упродовж років незалежності становлення некомерційного сектора в Україні носило переважно «стихийний» характер, проте сьогодні НКО підійшли до тієї критичної точки, коли знання і професіоналізм стали вирішальним фактором в досягненні поставлених цілей. У сучасних умовах ринку однієї тільки активної громадянської позиції або ентузіазму вже недостатньо.

Що відрізняє успішного представника третього сектора сьогодні? Безперечно, наявність ефективної технології вирішення суспільно значущої (соціальної, економічної, культурної) проблеми, стратегічне бачення діяльності своєї організації, проектний підхід, навички ведення конструктивного діалогу з партнерами. Проте, далеко не всі представники третього сектора усвідомлюють, що виявлення об'єктів соціального інвестування та залучення бізнесу і влади до вирішення найбільш актуальних соціальних проблем на основі партнерських домовленостей — прямі завдання некомерційних організацій [5].

У свою чергу, бізнес-організації вважають за краще здійснювати політику соціальної відповідальності власними силами, не залучаючи некомерційний сектор, а державний сектор робить спроби залучення як бізнесу, так і НКО в процеси вирішення соціально-економічних проблем, проте патерналістський характер взаємодії в черговий раз підтверджує свою неефективність.

Доводиться констатувати, що жодна зі сторін в Україні на сьогодні повною мірою не готова до партнерства в силу низки причин: відходу від принципу субсидіарності з боку влади, не дивлячись від наче б то на відмову від патерналістської політики; недостатньо розвиненою соціальною відповідальністю бізнесу і не сформованою системи НКО. Нерозвинена правова база, брак інформації і незнання правил побудови механізмів спільної роботи між зазначеними сторонами суттєво знижують ефективність зусиль, що вживаються кожною з них окремо.

Не зважаючи на те, що Україна здійснила серйозні кроки на шляху налагодження партнерських відносин між трьома секторами, а саме: суттєво збільшилася кількість некомерційних організацій і громадських об'єднань; склалася різноманітна

практика взаємодії державних структур, комерційних і некомерційних організацій; йде процес розвитку законодавчої бази, залишається багато перешкод у формуванні системи конструктивної співпраці суб'єктів взаємодії.

Відсутність належного рівня міжсекторальної взаємодії залишає невирішеними старі й породжує низку нових проблем. Серед них:

- традиційна для України висока частка участі держави у вирішенні соціальних проблем, як наслідок — постійне зростання бюрократичного апарату і неефективність контролю за раціональним витрачанням виділених коштів, інертність державних структур у визначенні та вирішенні найбільш пріоритетних соціальних потреб, низьке забезпечення соціальних програм необхідними ресурсами;
- перешкоди у здійсненні програм із соціальної відповідальності для бізнес-структур, основними серед яких є: податковий тиск та недосконалість нормативно-правової бази щодо сприяння реалізації принципів соціальної відповідальності, недостатність інформації і досвіду в процесі впровадження заходів із соціальної відповідальності;
- безсистемність благодійної діяльності українського бізнесу — кошти, що виділяються, за обсягом порівняно із благодійними пожертвами зарубіжних країн, здебільшого витрачаються за вказівкою державних структур, не завжди доходять до цільових аудиторій;
- низька соціальна активність населення в прояві своїх прав і обов'язків як громадян соціальної держави, не вироблені традиції громадянськості, не склалися сприятливі умови для підтримки громадських ініціатив, бути соціально відповідальним громадянином досі залишається не престижним в Україні.

Окрім того, в нашій державі поки що не сформована єдина система взаємодії трьох секторів, яка враховувала б існуючі умови і регіональну специфіку, відсутня єдина база успішного досвіду та ефективних технологій міжсекторальної взаємодії, залишається недосконалою податкова база, що стримує розвиток даного феномена, низьким є рівень довіри між трьома секторами [6].

Очевидно, що сьогодні держава не може у повному обсязі брати на себе вирішення всіх проблем суспільства. Навпаки, міжнародний досвід доводить, що набагато ефективніше вирішувати соціальні проблеми консолідовано, передавати виконання значної частини соціальних послуг недержавним організаціям. На сьогоднішній день в світі склалася система взаємодії владних структур, громадських об'єднань і комерційного сектора, що включає правові, економічні, функціональні аспекти. За кордоном при плануванні соціально-економічного розвитку країни та регіонів велика увага приділяється ролі громадян в цьому процесі, значимість і ефективність

вкладу громадських організацій в економіку і в надання значущих соціальних послуг.

Складнощі у формуванні партнерської міжсекторальної взаємодії в Україні пов'язані з особливостями здійснення приватизації, структурними диспропорціями та перекосами в економіці, розподілом національного доходу на користь прибутку і на шкоду оплаті праці, здійсненням неефективної політики управління державою, а також наявністю перешкод у розвитку кожного із секторів [12, с. 152].

На початку економічних реформ в масовій свідомості українців переважала надія на те, що «багатство» (прибуток) накопичуючись на одному полюсі суспільства, потім буде перерозподілятися між всіма його членами у вигляді нових робочих місць, допомоги незахищеним верствам населення, заробітної плати працівникам бюджетної сфери. Однак на практиці ці очікування не виправдалися.

В результаті широкомасштабної приватизації відбулося стрімке розшарування суспільства, зросла диференціація доходів, значний відсоток населення опинився на межі або за межею бідності, знизилась ефективність виробництва, зросли показники безробіття. Такі результати свідчать про недосконалість проведених реформ. В цивілізованому суспільстві економічні цілі й розмір прибутку бізнесменів повинні врівноважуватись правовими і морально-етичними нормами. Тому в масовій свідомості українців сформувався переконання, що статки, які накопичились за декілька років в процесі роздержавлення власності є результатом не наполегливої праці і чесної конкуренції, а нерівного доступу до державних ресурсів і легалізації тіньових капіталів. Наслідком цього стало негативне ставлення і посилення недовіри до власників крупного бізнесу [3, с. 307].

На жаль, і наразі бізнес-структури не в повному обсязі спираються в своїй діяльності на етичні та соціальні норми й принципи, більшою мірою їх діяльність пов'язана з реалізацією матеріальних потреб і отриманням матеріальних вигод, аніж із задоволенням духовних потреб громадянського суспільства, в межах якого вони функціонують.

Бізнес має ресурси і потенціал, що можуть позитивно впливати на різні групи зацікавлених сторін. Однак попри це бізнес не завжди налаштований на потреби суспільства. Компанії, які бажають бути більш соціально відповідальними, не завжди мають необхідні знання і навички для впровадження програм розвитку.

З іншого боку, громадські організації, які повинні відігравати важливу роль у соціально-економічному розвитку як на національному, так і на місцевому рівні, не завжди мають ресурси, в тому числі фінансові, для ефективного виконання своїх проектів.

У суспільстві має місце, коли будь-які намагання налагодити діалог на рівних між владою,

бізнесом і громадою наражаються на їх неготовність до цього процесу. Найчастіше ініціатива взаємодії виявляється з боку держави. Тому налагодження партнерства між владою, громадою і бізнесом є важливим етапом у пошуку шляхів прийняття узгоджених рішень і розв'язання спільних проблем.

Вирішення проблеми взаємодії суспільства, бізнесу та влади в Україні потребує визначення чітких правил, процедур їх партнерства, враховуючи інтереси зацікавлених сторін. Першочерговими завданнями мають бути:

- визначення довгострокової і відповідальної державної політики у взаєминах влади, бізнесу і суспільства;
- проведення державою політики підтримки бізнесу;
- створення умов для розвитку і функціонування недержавних, некомерційних організацій;
- удосконалення інституційних механізмів міжсекторальної взаємодії. Йдеться не просто про прийняття певних законодавчих актів, а про правове регулювання між сторонами таких питань, як розподіл відповідальності, фінансове забезпечення, реалізація проектів та угод, визначення сфери компетенції кожного із суб'єктів, мінімізація ризиків тощо [2, с. 19].

Основи такої співпраці в нашій країні закладено у Законі України «Про державно-приватне партнерство» [4] та Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [14].

Інтеграція в ЄС і відповідні реформи були одними з базових вимог Євромайдану та Революції Гідності у листопаді 2013 — лютому 2014 рр. та й наразі залишаються головним запитом українського суспільства. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, крім деталізації загальної прихильності ЄС та України до тісних та тривалих відносин на основі спільних цінностей, зокрема забезпечення поваги до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, принципів суверенітету та територіальної цілісності, непопущності кордонів і незалежності значну увагу також приділяє необхідності впровадження європейських стандартів вироблення публічної політики — тобто процесу створення такого інституційного середовища, яке забезпечує слідування та відтворення принципів й цінностей ЄС. При цьому важлива роль у зазначених процесах відводиться неурядовим організаціям та приватному сектору. Максимальне залучення громадян через різні форми до формування та реалізації публічної політики, процесу прийняття публічних рішень, переорієнтація державного управління на обслуговування громадянина-платника податків — це, у свою чергу, — серйозний крок до трансформації

політико-правових та політико-адміністративних систем, що відображають нову модель взаємодії держави та громадянина [8].

В цілому в останнє десятиліття проблема вироблення й реалізація нових форм взаємодії держави та громадян набула особливої актуальності, що пов'язано з кількома основними причинами. По-перше, стрімко зростає рівень політичної та громадянської культури, формуються абсолютно нові форми суспільної взаємодії, в основі яких знаходяться принципи загальної взаємозалежності. По-друге, враховуючи швидкість соціально-економічних, політичних та культурних змін, держава не завжди встигає вчасно реагувати на новітні виклики як глобального, так і національного характеру, ефективно виконувати свої зобов'язання. Разом з тим, приватний сектор також виявився неготовим до трансформацій глобальної економіки, пов'язаних з наростанням політичних та соціальних проблем.

По-третє, спостерігається ускладнення структури суспільства, формування нових груп інтересів, які поряд з державою та політичними партіями є активними суб'єктами політичних процесів.

Слід констатувати наявність суттєвих проблем та протиріч, що мають місце у міжсекторальних взаємодіях та перешкоджають побудові партнерських відносин між громадянами, владою та бізнес-структурами. Зокрема, основні з них зумовлені [8]:

- суттєвим відставанням України за всіма економічними показниками розвитку громадянського суспільства від інших пост-комуністичних країн, що стали членами Європейського Союзу;
- низьким рівнем залучення громадян до діяльності інститутів громадянського суспільства;
- суспільною пасивністю стосовно захисту громадянами своїх прав та інтересів на тлі виразних запитів населення щодо соціальних змін і необхідності контролю дій органів влади;
- недостатньою розвиненістю публічної сфери, внаслідок слабкості політичних та державних інститутів, відсутністю традицій партнерства, низького рівня взаємної довіри держави, громадянського суспільства та бізнесу, слабкого та невдалого досвіду співпраці;
- відчутними тенденціями до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;
- недостатньою інституціональною зрілістю та спроможністю малого та середнього бізнесу, що особливо проявляється при впровадженні інструменту аутсорсингу окремих державних функцій;
- комерціалізацією громадського сектору, яка відбувається в умовах поширення корупційних практик, низького загального економічного рівня

розвитку суспільства і, як наслідок, зумовлює дисфункціональність інституціонально слабких ринкових некомерційних організацій;

– низьким рівнем взаємної довіри між владою та інститутами громадянського суспільства, що проявляється у відчуженості замість солідарної відповідальності за стан суспільного розвитку [8].

Узгодження інтересів і об'єднання зусиль усіх сторін взаємодії мало б відбуватися шляхом досягнення консенсусу держави, бізнесу і суспільства, необхідного для забезпечення підвищення якості життя громадян. Органи влади повинні активно працювати у визначенні стратегій стосовно бізнесу та громадян. Для цього вони мають великий набір засобів для досягнення цілей публічної політики — законодавчі, економічні інструменти, інформація, освітні програми, ініціативи добровольців, соціальні стандарти тощо. Кожен з них передбачає взаємодію влади, бізнесу і суспільства на різних рівнях і кожен має свої переваги і недоліки. Необхідно отримувати вигоду від комплексного використання всіх цих інструментів і співвідношення засобів і визначених цілей.

Це взаємодія між різними суб'єктами повинна враховувати сучасні тенденції: завдання побудови соціального партнерства переходять до нової фази, де основна увага зосереджується на створенні рівноправного партнерства між органами державної влади, місцевого самоврядування та некомерційні/неурядові організації, громадським сектором та бізнес-спільнотою. Ця перетворена модель партнерства базується на принципах відкритості, взаємного інтересу та довіри, сприяючи ефективному функціонуванню та розвитку всіх сторін взаємодії.

На сьогоднішній день стає дуже важливим питання підтримки розвитку малого і середнього бізнесу та пошуку способів подолання конфлікту між великими корпораціями, владою та суспільством. Закономірності розвитку ринкової економіки, раціональність економічних процесів і розсудливість у політиці примушують бізнес та владу утримуватися від радикальних рішень і знаходити баланс між власними інтересами.

Виникла потреба в формуванні консенсусу між капіталом, владою і суспільством на основі стійкої системи взаємодії. Це означає, що всі сторони повинні шукати спільні точки для досягнення спільних цілей, зважаючи на інтереси кожної групи. Розуміння та повага інтересів кожної сторони сприятимуть створенню стійкого та збалансованого відношення між ними, сприяючи розвитку економіки та суспільства загалом.

Я вважаю що треба встановлювати пріоритети та цілі які і повинні слугувати орієнтиром для побудови планів розвитку Держави. Таким пріоритетом може стати середній рівень заробітної плати (доходу) в Україні. Наразі в уряд закладає розмір мінімальної оплати праці за остаточним принципом який не відповідає потребам громадян а відштовхується від дохідної частини бюджету. Навіть середній рівень заробітної плати (доходу) не забезпечує громадянам України достойних соціальних стандартів життя та суттєво відстає від середньомісячних доходів громадян Євросоюзу.

Потрібно в плани розвитку країни закладати соціальні стандарти не по остаточному принципу, а формувати план розвитку держави виходячи з планового досягнення середньої заробітної платні (доходів) за певний період (5 років — 1592,00–4100,00 євро). Розмір мінімальної заробітної плати потрібно переглянути з точки зору достойного рівня життя людини рівняючись саме на європейський підхід та методіку розрахунку. Для прикладу:

Реальний прожитковий мінімум для сім'ї у Франції зріс до 1790 EUR/міс. (1933.714 USD/міс.). Максимальний рівень досягав 1860 EUR/міс., а мінімальний 1650 EUR/міс. З 1 січня 2020 року мінімальний розмір оплати праці становить 1539.42 євро (брутто) та 1219 євро (нетто).

Ось на що потрібно рівнятися та вибудовувати свою стратегію та тактику розвитку держави.

Влада при цьому підході виконує роль координатора дій і сполучної ланки між громадянським суспільством і бізнес-структурами, які, в свою чергу, на основі наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів здатні розвивати потенціал країни

Таблиця 1

Порівняння середнього рівня заробітної плати (доходу) України та країн ЄС

Червень 2023 / Україна	Грн.	Євро
Розмір мінімальної заробітної плати	6700,00	167,48
Показник середньої заробітної плати	16012,38	400,27
Австрія		2521,00
Болгарія		1953,00
Німеччина		4100,00
Іспанія		2127,00
Італія		2627,00
Франція		3321,00

* сформовано та систематизовано автор за даними [7; 9; 10]

Рис. 1. Модель взаємодії влади, бізнесу та громадських організацій
Джерело: власна розробка

з метою досягнення стійких тенденцій соціально-економічного розвитку. При цьому владні структури з допомогою наявних важелів впливу: різного роду державних, муніципальних і регіональних програм, податкових преференцій в рамках своєї компетенції, спрощення бюрократичних процедур — здатні створити (но не створюють) необхідні умови для ефективного реагування бізнес-структур на запити громадянського суспільства.

Забезпечення переходу тристороннього партнерства від фрагментарних епізодичних зв'язків до системних, тривалих та стабільних відносин між партнерами може бути реалізовано в умовах функціонування ефективних механізмів їх тісної співпраці [11, с. 143].

Механізми тісної співпраці поєднують сукупність правових, організаційно-управлінських та економічних методів, форм, стимулів та інструментів, спрямованих на гармонізацію інтересів держави, бізнесу та громадських інститутів у вирішенні ключових питань життєдіяльності суспільства. Метою формування механізму партнерства є об'єднання потенціалу влади, бізнесу та громадських об'єднань для розвитку самодіяльності населення та самоорганізації суспільства, формування ефективних інститутів громадянського суспільства, гармонізації їх інтересів з метою створення ефективної інституціалізованої системи, здатної впливати на прийняття рішень та їх реалізацією на мікросоціальному та загальносуспільному рівнях [10; 13].

Доводиться констатувати, що жодна зі сторін в Україні на сьогодні повною мірою не готова до партнерства в силу низки причин: відходу від принципу субсидіарності з боку влади, не дивлячись від наче б то на відмову від патерналістської політики; недостатньо розвинутою соціальною основою бізнесу і не сформованою системи НКО. Нерозвинена правова база, брак інформації і незнання правил побудови механізмів спільної роботи між зазначеними сторонами суттєво знижують ефективність зусиль, що вживаються кожною з них окремо.

На основі проведеного аналізу, розроблена авторська модель взаємодії влади, бізнесу та громадських організацій (рис. 1).

Розроблена авторська модель являє собою комплексний підхід до взаємодії влади, бізнесу та громадських організацій, спрямований на ефективне вирішення спільних завдань і підвищення рівня розвитку суспільства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Доводиться констатувати, що проблеми міжсекторальної взаємодії взаємодії громадян, влади та бізнес-структур в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні обумовлені тим, що жодна зі сторін на сьогодні повною мірою не

готова до партнерства в силу низки причин: відходу від принципу субсидіарності з боку влади, не дивлячись від наче б то на відмову від патерналістської політики; недостатньо розвинутою соціальною відповідальністю бізнесу і не сформованою системи НКО. Нерозвинена правова база, брак інформації і незнання правил побудови механізмів спільної роботи між зазначеними сторонами суттєво знижують ефективність зусиль, що вживаються кожною з них окремо.

В Україні ще належить сформувати комплексну модель взаємодії влади, бізнесу та громадських організацій, що включає основні принципи, стратегію, пріоритетні напрямки розвитку, сфери та елементи, механізми реалізації та оцінку ефективності, закріплену в базових документах і стандартах взаємодії. Запровадження оптимальних моделей партнерства держави, бізнесу та громадянського суспільства сприятиме: швидкій реалізації найважливіших проектів; поліпшенню надання послуг; прискоренню розвитку регіонів; полегшенню фінансового тягаря, який лежить на державі.

Сьогодні Україна потребує принципово нової системи взаємодії влади, бізнесу та інститутів громадянського суспільства, заснованої на партнерських взаємовідносинах, яка є необхідною умовою вироблення узгоджених управлінських рішень щодо розв'язання суспільних проблем.

В умовах кардинальних змін перед громадянським суспільством ставляться певні завдання. Перше — це удосконалення державного управління, приведення його у відповідність з тенденціями світового розвитку управлінської діяльності, з передовим досвідом Європейського співтовариства. Друге завдання — це формування громадянського суспільства, недостатній рівень розвитку якого в сучасній Україні стримує динаміку демократичних змін, досягнення відповідного європейським країнам рівня життя громадян.

Таким чином державі потрібно розробити стратегічний план розвитку держави з пріоритетом стандартів які тільки плануються для досягнення світовими державами і в першу чергу направити зусилля на навчання громадянського суспільства у тому числі законодавству, підтримку профспілкового руху, задля можливості ефективної участі у розбудові економіки та відстоювання громадою своїх прав, та також на зміни в підготовці державних службовців, де їх потрібно готувати діяти у нових умовах де основним завданням повинна стати взаємодія держави, бізнесу і суспільства з визначенням спільної мети і завдань, способів та методів активної діяльності з розвитку ринкової конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих соціальних стандартів життя людей.

Література

1. Артьомова Т.І. Некомерційна сфера економіки як середовище становлення інститутів розвитку: світовий досвід і реалії України. *Вісник Інституту економіки та прогнозування*. 2014. С. 2–7.
2. Бержанір А.Л. Становлення взаємодії влади, бізнесу і суспільства в ринкових умовах. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 18–21.
3. Вербицька, Г.Л. Проблеми бідності та рівня життя населення України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2010. № 691. С. 305–309.
4. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1.07.2010 р. № 2404/2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 524. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17.1> (дата звернення: 15.08.2023).
5. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. К., 2015. 336 с.
6. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016–2020. К. : Ваіте, 2016. 280 с.
7. Архів валютних курсів. *Мінфін*. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2023-06-29/> (дата звернення: 15.08.2023).
8. Проблеми та перспективи формування ефективних мужсекторіальних відносин у системі публічного управління в Україні. Аналітична записка. За результатами науково-дослідної роботи «Міжсекторальні взаємодії як основа публічного управління: європейський досвід для України» кафедри публічної політики та політичної аналітики (науковий керівник — Телешун С.О.). *Національна академія державного управління при Президенті України*, 2018.
9. Показник середньої заробітної плати за 2023 рік. *Пенсійний фонд України: вебпортал*. 2023. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2158510-pokaznykserednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2023-rik/> (дата звернення: 15.08.2023).
10. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2012 р. № 2710-IX. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#Text> (дата звернення: 15.08.2023).
11. Слюсаренко В.Є. Формування механізму тристороннього партнерства — держави, бізнесу та громадських інституцій. *Регіональна економіка*. 2014. № 1. С. 140–148.
12. Соколік Л.О. Взаємодія влади та бізнесу в умовах ринкової економіки: теоретичний аспект. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 150–154.
13. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2021. 112 с.
14. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 02.10.2019 р. № 722/2019. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 15.08.2023).
15. Уроки війни. Бізнес. Больові точки у взаємодії влади і бізнесу. *Ukraine now.ua*. URL: <https://vision.nazk.gov.ua/lessons/discussion/38/> (дата звернення: 15.08.2023).
16. Citizens' assessment of the situation in the country, trust in social institutions, political and ideological orientations of Ukrainian citizens in the conditions of Russian aggression (September-October 2022). *The Razumkov Centre*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsiiiv-kraini-dovira-dosotsialnykh-institutiv-politykoideologichni-orientatsiiigromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoiagresii-veresenzhovten-2022r> (дата звернення: 15.08.2023).

References

1. Artomova, T.I. (2014). Nekomertsiina sfera ekonomiky yak seredovishche stanovlennia instytutiv rozvytku: svitovyi dosvid i realii Ukrainy [The non-commercial sphere of the economy as an environment for the formation of development institutions: world experience and the realities of Ukraine]. *Visnyk Instytutu ekonomiky ta prohnozuvannia*, 2–7 [in Ukrainian].
2. Berzhanir, A.L. (2013). Stanovlennia vzaiemodii vlady, biznesu i suspilstva v rynkovykh umovakh [Formation of the interaction of power, business and society in market conditions]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 3, 18–21 [in Ukrainian].
3. Verbytska, H.L. (2010). Problemy bidnosti ta rivnia zhyttia naseleння Ukrainy [Problems of poverty and standard of living of the population of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha": Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, 691, 305–309 [in Ukrainian].
4. Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 1.07.2010 r. № 2404/2010 [On Public-Private Partnership: Law of Ukraine dated July 1, 2010 No. 2404/2010]. (2010). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [in Ukrainian].
5. Heits, V.M. (2015) Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid [Innovative Ukraine 2020: national report]. *NAN Ukrainy*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Isnuichi mekhanizmy spivpratsi orhaniv derzhavnoi vlady z orhanizatsiiamy hromadianskoho suspilstva v konteksti realizatsii natsionalnoi stratehii spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini 2016–2020 [Existing

mechanisms of cooperation between state authorities and civil society organizations in the context of the implementation of the national strategy for promoting the development of civil society in Ukraine 2016–2020]. (2016). Kyiv: Vaite, [in Ukrainian].

7. Arkhiv valiutnykh kursiv [Archive of exchange rates]. (2023). *Minfin*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2023-06-29/> [in Ukrainian].

8. Teleshun, S.O. Problemy ta perspektyvy formuvannia efektyvnykh muzhsektorialnykh vidnosyn u systemi publichnoho upravlinnia v Ukraini. Analitychna zapyska. Za rezultaty naukovo-doslidnoi roboty “Mizhsektoralni vzaiemodii yak osnova publichnoho upravlinnia: yevropeyskyi dosvid dlia Ukrainy” kafedry publichnoi polityky ta politychnoi analityky [Problems and prospects of forming effective male-sectoral relations in the system of public administration in Ukraine. Analytical note. According to the results of the research work “Intersectoral interactions as the basis of public administration: European experience for Ukraine” of the Department of Public Policy and Political Analytics]. *Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy* [in Ukrainian].

9. Pokaznyk serednoi zarobitnoi platy za 2023 rik [Average salary indicator for 2023]. (2023). Pensiyni fond Ukrainy: vebportal — *Pension Fund of Ukraine: webportal*. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2158510-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2023-rik/> [in Ukrainian]

10. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2023 rik: Zakon Ukrainy vid 03.11.2012 r. № 2710-IX [On the State Budget of Ukraine for 2023: Law of Ukraine dated November 3, 2012 No. 2710-IX]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni vebportal* — *Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#Text> [in Ukrainian]

11. Sliusenko, V.Ye. (2014). Formuvannia mekhanizmu trystoronnoho partnerstva — derzhavy, biznesu ta hromadskykh instytutiv [Formation of the tripartite partnership mechanism — the state, business and public institutions]. *Rehionalna ekonomika*, 1, 140–148 [in Ukrainian].

12. Sokolik, L.O. (2014). Vzaiemodiia vlady ta biznesu v umovakh rynkovoï ekonomiky: teoretychnyi aspekt [The interaction of government and business in the conditions of the market economy: theoretical aspect]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, 1, 150–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_1_25 [in Ukrainian].

13. Stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini: shliakh protiahom 30-ty rokiv ta kliuchovi aspekty 2021 roku: analit. dop. [The state of development of civil society in Ukraine: the path for 30 years and key aspects of 2021: analytical report]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

14. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 02.10.2019 r. № 722/2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni vebportal* — *Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].

15. Uroky viiny. Biznes. Bolovi tochky u vzaiemodii vlady i biznesu [Lessons of war. Business. Pain points in the interaction between government and business]. (2023). *Ukraine now.ua*. URL: <https://vision.nazk.gov.ua/lessons/discussion/38/> [in Ukrainian].

16. Citizens’ assessment of the situation in the country, trust in social institutions, political and ideological orientations of Ukrainian citizens in the conditions of Russian aggression (September-October 2022). *The Razumkov Centre*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsiiv-kraïni-dovira-dosotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsiigromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoiagresii-veresenzhovten-2022r>

Стаття надійшла до редакції 20.10.2023